

Državni svetnik
Tomaž Horvat, mag.

Ljubljana, 6. 11. 2014

Gospod
Mitja Bervar
Predsednik
Državnega sveta

Zadeva: Pobuda Ministrstvu za zdravje glede čimprejšnje uveljavitve določb Zakona o pacientovih pravicah o nezdržljivosti dela zastopnika pacientovih pravic in spremembe ostalih določb, vezanih na ustanovitev pokrajin

Na podlagi 66. in 98. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09 in 101/10) predlagam, da se na Ministrstvo za zdravje naslovi naslednjo pobudo:

Ministrstvo za zdravje naj zagotovi čimprejšnjo uveljavitev določb sedmega odstavka 50. člena Zakona o pacientovih pravicah in s tem prepreči možnost nastanka konflikta interesov pri opravljanju funkcije zastopnika pacientovih pravic, prav tako pa tudi ustrezno spremembo in uveljavitev vseh ostalih določb zakona, ki so trenutno vezane na ustanovitev pokrajin.

Obrazložitev:

Po Zakonu o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08) ima pacient pravico do brezplačne pomoči pri uresničevanju svojih pravic. Pri tem mu svetuje, pomaga ali ga zastopa zastopnik pacientovih pravic, katerega pristojnosti so navedene v 49. členu omenjenega zakona.

Vsebina Zakona o pacientovih pravicah (v nadaljevanju ZPacP) se je pripravljala v času resnejših načrtov o ustanavljanju pokrajin, zato nekateri pomembni členi, ki se nanašajo na imenovanje (50. člen), delovanje (51. člen) in izvajanje nadzora nad zastopnikom pacientovih pravic (83. člen) vsebujejo navezave na pokrajine, posebne pokrajinske organe ali predstavniške organe pokrajine. Same določbe posameznih členov, ki so vezane na ustanovitev pokrajin, niti ne bi bile moteče, če ne bi ovirale uveljavitve pomembnih členov ali njihovih delov. Tako na primer 50. člen določa, da vsaka pokrajina imenuje enega zastopnika (izjema: pokrajine od vključno 300.000 do vključno 450.000 prebivalcev imenujejo dva zastopnika in pokrajine nad 450.000 prebivalcev imenujejo tri

zastopnike), da zastopnika imenuje predstavniški organ pokrajine na podlagi javnega poziva in da kandidate predlagajo nevladne organizacije ali društva, ki delujejo na področju zdravstva ali varstva potrošnikov, območni sveti Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in občinski sveti občin. Ker pa v času sprejema zakona pokrajine še niso bile ustanovljene, je bilo s prehodno določbo 89. člena določeno, da do imenovanja zastopnikov v skladu s 50. členom tega zakona zastopnike imenuje in razrešuje Vlada Republike Slovenije. Ker pokrajine še danes niso ustanovljene, je rešitev, ki je bila ob sprejemu zakona mišljena zgolj kot začasna, postala trajna.

Obstoječa ureditev sama po sebi sicer ni sporna, vendar pa ni v skladu z osnovnim namenom določb zakona o zastopnikih pacientovih pravic, saj trenutno veljavna ureditev precej na široko določa pogoje imenovanja zastopnikov pacientovih pravic. Po drugem odstavku 89. člena ZPacP je namreč imenovanje zastopnika vezano zgolj na izpolnjevanje pogojev iz šestega osmega odstavka 50. člena omenjenega zakona. Pri tem šesti odstavek 50. člena določa, da je za zastopnika lahko imenovan kandidat, ki je državljan Republike Slovenije, ki obvlada uradni jezik, ki ni pravnomočno obsojen na nepogojno kazen zapora, ki ima najmanj visokošolsko izobrazbo in ki ima najmanj deset let delovnih izkušenj na področju prava, zdravstva, varstva potrošnikov ali pacientovih pravic. Osmi odstavek istega člena pa določa, da se za zastopnika lahko imenuje oseba, vredna zaupanja, ki ima socialne in komunikacijske sposobnosti ter uživa strokovni in moralni ugled.

Da gre za precej skopo zajete omejitve imenovanja zastopnikov pacientovih pravic, ki so sicer v zakonu že oblikovane in na voljo, kaže tudi dejstvo, da 50. člen zajema skupno 10 odstavkov določb in dodatnih pogojev, med drugim tudi zelo pomemben sedmi odstavek, ki določa, da delo zastopnika ni združljivo:

- s članstvom v organih upravljanja in nadzora izvajalcev zdravstvenih storitev,
- s članstvom v organih upravljanja in nadzora Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije in drugih zavarovalnic s področja zdravstvenega zavarovanja,
- s članstvom v organih upravljanja ali nadzora gospodarske družbe, ki se ukvarja s proizvodnjo ali prodajo zdravil ali medicinskih pripomočkov,
- s članstvom v organih pristojnih zbornic na področju zdravstvene dejavnosti,
- z delom po pogodbi o zaposlitvi ali drugi pogodbi pri izvajalcu zdravstvenih storitev in
- s funkcijami v državnih organih, organih lokalnih skupnosti, organih političnih strank in organih sindikatov.

Očitno so se pripravljavci zakona zavedali možnega konflikta interesov pri opravljanju funkcije zastopnika pacientovih pravic, zato so tudi zapisali tako obsežne omejitve pri opravljanju sicer nepoklicne funkcije zastopnika pacientovih pravic, ki pa se zdaj zaradi ne-ustanovitve pokrajine ne morejo uporabljati v praksi.

Da lahko na podlagi veljavnih določb ZPacP hitro pride do dvoma o resnično neodvisnem opravljanju nalog zastopnika pacientovih pravic, kaže na primer dogajanje na Goriškem, kjer je bil po dveh razpisih Ministrstva za zdravje (prvi razpis je bil neuspešen), na mesto zastopnika pacientovih pravic imenovan zastopnik pacientovih pravic, ki je zaposlen pri največjem izvajalcu zdravstvenih storitev v regiji, hkrati pa je tudi sindikalni zaupnik Sindikata medicinskih sester in eden izmed vodilnih članov

strokovnega združenja izvajalcev, katerega cilj je oblikovanje zbornice izvajalcev. Če bi se torej upoštevale vse določbe 50. člena ZPacP, še zlasti zgoraj navedena vsebina sedmega odstavka omenjenega člena, takšno imenovanje sploh ne bi bilo dopustno in do dvomov o dejanski neodvisnosti zastopnika pacientovih pravic ne bi prihajalo.

Pojasnila Ministrstvo za zdravje v odgovorih medijem na to temo, da na območju Slovenije deluje 14 zastopnikov pacientovih pravic in da se v primeru ugotovljenega konflikta interesov lahko pacienti obrnejo tudi na zastopnika izven svoje regije, vendarle ne zadostijo osnovnemu namenu regijske razdelitve zastopnikov pacientovih pravic, ki ga je izpostavilo samo ministrstvo, to je zagotoviti lažje dostopnosti za paciente. Na Goriškem na primer to pomeni morebitne težave pri dostopu do resnično neodvisne brezplačne pomoči pri uresničevanju pacientovih pravic za okrog 120.000 oseb.

Glede na to, da omenjeni sedmi odstavek 50. člena ZPacP ni vezan na ustanovitev pokrajin, ni razloga, da ga ne bi, poleg že določenega šestega in osmega odstavka istega člena, že takoj vključili med veljavne pogoje za imenovanje zastopnikov pacientovih pravic iz 89. člena ZPacP.

Ker pokrajine najbrž še nekaj časa ne bodo ustanovljene, bi bilo za celovito ureditev imenovanja, delovanja in nadzora nad delovanjem zastopnikov pacientovih pravic treba čim prej ustrezno spremeniti oziroma prilagoditi tudi ostale zakonske določbe, ki zaradi vezave na predpogoj ustanovitve pokrajin že od 2008 ostajajo zgolj črka na papirju, kljub temu da njihova vsebina pomembno dopolnjuje vlogo zastopnika pacientovih pravic pri zaščiti pravic pacientov.

Državni svetnik
Tomaž Horvat, mag., l.r.